

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Вовкодава Андрія Миколайовича
«Організаційно-методичні засади післядипломної підготовки військових лікарів в умовах змішаного навчання»

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

1. Загальна характеристика та актуальність дослідження

Дисертаційна робота Вовкодава А. М. присвячена надзвичайно актуальній для сучасної української освіти, військової медицини та системи безперервного професійного розвитку проблемі — обґрунтуванню організаційно-методичних засад післядипломної підготовки військових лікарів в умовах змішаного навчання. Актуальність теми не є формальною, вона безпосередньо зумовлена воєнним станом, високою динамікою клінічних протоколів, потребою у швидкому оновленні професійних компетентностей військових медиків та необхідністю поєднання навчання із виконанням службових обов'язків.

Сильним аспектом роботи є те, що дисертант розглядає змішане навчання не як технічне поєднання аудиторних і дистанційних занять, а як цілісну організаційно-методичну систему, у якій взаємопов'язані модель підготовки, алгоритм освітнього процесу, цифрова освітня екосистема, комунікаційний контур і педагогічна технологія SmartКонспект. Такий підхід відповідає запитам воєнного часу, оскільки дозволяє забезпечити гнучкість, мобільність, адаптивність і безперервність навчання без втрати практико-орієнтованого змісту.

Дисертація виконана у межах спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки, має чітко виражений міждисциплінарний характер і поєднує педагогіку дорослих, цифрову трансформацію освіти, післядипломну медичну освіту, елементи військово-медичної підготовки та етичні засади використання штучного інтелекту. Така постановка проблеми є своєчасною, суспільно значущою та практично затребуваною.

2. Відповідність мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження

Мета дослідження сформульована як обґрунтування організаційно-методичних засад післядипломної підготовки військових лікарів в умовах змішаного навчання. Об'єктом визначено процес післядипломної підготовки військових лікарів у системі змішаного навчання, предметом — організаційно-

методичні засади такої підготовки. Вказані елементи наукового апарату загалом узгоджені між собою та логічно розгортаються у завданнях дисертації.

Завдання дослідження охоплюють аналіз теоретичних і практичних засад підготовки, вивчення сучасного стану і проблем організації післядипломного навчання, обґрунтування організаційних і методичних засад, розроблення авторської моделі, експериментальну перевірку результатів її впровадження та підготовку методичних рекомендацій. Така структура завдань демонструє послідовний рух від теоретичного аналізу до практичної верифікації та методичного узагальнення.

Методологічний інструментарій є достатньо різноманітним: використано теоретичний аналіз, порівняльний аналіз, анкетування, педагогічний експеримент, контент-аналіз цифрової комунікації, експертне оцінювання, t-критерій Стюдента, Cohen's d та Kendall W. Важливо, що автор не обмежився декларацією цифровізації, а зробив спробу перевірити її результативність у реальному освітньому середовищі.

3. Структура та зміст дисертації

Структура дисертації є логічною і відповідає дослідницькому задуму. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг становить 245 сторінок, з них 194 сторінки основного тексту; у роботі подано 16 таблиць, 18 рисунків, список використаних джерел містить 271 найменування. Основні результати висвітлено у наукових публікаціях автора.

У першому розділі здійснено аналіз теорії і практики післядипломної підготовки військових лікарів в Україні та за кордоном, уточнено понятійно-термінологічний апарат, виокремлено проблемне поле дослідження. Дисертант переконливо показує, що традиційні підходи до післядипломної підготовки не повною мірою відповідають умовам воєнного стану, кадрового дефіциту, швидкого оновлення медичних протоколів і потреби у гнучких освітніх форматах.

Другий розділ є концептуально насиченішим. У ньому обґрунтовано організаційні та методичні засади підготовки, описано цифрові й технологічні засоби навчання, розкрито методологічні підходи, запропоновано авторську модель, алгоритм освітнього процесу, цифрову освітню екосистему та педагогічну технологію SmartКонспект як засіб AI-структуризації навчального контенту. Важливою є увага до етичного виміру застосування ШІ, зокрема до прозорості

алгоритмів, захисту даних, академічної доброчесності та розподілу відповідальності.

Третій розділ присвячено експериментальній перевірці моделі. Автор описує констатувальний, формувальний і завершальний етапи дослідження, характеризує вибірку, обґрунтовує квазіекспериментальний дизайн «одна група – Pre-test/Post-test», застосовує експертне оцінювання та контент-аналіз Viber-комунікації. За результатами експерименту показано позитивну динаміку засвоєння навчального матеріалу, зниження когнітивних труднощів, зростання зручності використання SmartКонспекту та підтверджено статистичну значущість змін.

4. Наукова новизна роботи

Наукова новизна дисертації полягає насамперед у тому, що автор запропонував не окремий цифровий інструмент, а комплексну організаційно-методичну систему післядипломної підготовки військових лікарів у змішаному навчанні. Уперше обґрунтовано взаємозв'язок авторської моделі, алгоритму організації освітнього процесу, цифрової освітньої екосистеми та SmartКонспекту як педагогічної технології AI-структуризації навчального контенту.

Вагомим є розроблення алгоритму освітнього процесу, який передбачає послідовну інтеграцію діагностичного, контентного, інтерактивного, рефлексивного та оцінювального етапів. У роботі послідовність Pre-test → відеонавігація/відеолекція → онлайн-інтерв'ю → синхронне заняття → SmartКонспект → Post-test набуває статусу педагогічно осмисленого механізму формування професійних компетентностей.

Окремо слід відзначити уточнення ролі комунікаційного контуру, зокрема Viber-каналу, як інструменту не лише технічної координації, а й соціально-професійної фасилітації, підтримки мотивації та адаптації слухачів до цифрового освітнього середовища. Це є важливим, оскільки в реальній післядипломній військово-медичній освіті саме комунікаційна розірваність часто знижує ефективність дистанційних форматів.

Дисертант також розвиває теоретичні положення щодо застосування AI-інструментів у післядипломній медичній освіті, акцентуючи не на заміні викладача, а на моделі human-in-the-loop, де остаточна педагогічна, клінічна та етична відповідальність залишається за людиною-експертом. Це є принципово важливо для військово-медичної освіти.

5. Практична значущість результатів

Практична цінність дисертації є очевидною. Розроблена організаційно-методична система може бути використана у закладах вищої та післядипломної медичної освіти, які здійснюють підготовку військових лікарів, медичних сестер, фахівців мультидисциплінарних медичних команд. Запропоновані модель, алгоритм, цифрова екосистема та SmartКонспект можуть бути адаптовані до курсів тематичного удосконалення, внутрішньоклінічного навчання, програм безперервного професійного розвитку та підготовки у військово-медичних підрозділах.

Особливо цінною є практична спрямованість роботи на умови обмежених ресурсів, нестабільного зв'язку, високого службового навантаження та потреби у швидкому повторенні матеріалу. Авторська модель дозволяє не лише подавати навчальний контент, а й структурувати його відповідно до клінічної логіки, типових помилок, алгоритмів дій і потреб професійної рефлексії.

Важливо, що результати дослідження заявлено як упроваджені в освітній процес Української військово-медичної академії, Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, Національного медичного університету імені О. О. Богомольця та ПЗВО «Дніпровський інститут медицини та громадського здоров'я». Це підтверджує прикладну значущість і потенціал масштабування розроблених рішень.

6. Достовірність і обґрунтованість результатів

Достовірність отриманих результатів забезпечується використанням комплексу методів дослідження, поєднанням кількісного та якісного аналізу, залученням вибірки слухачів курсів тематичного удосконалення, експертним оцінюванням, статистичною обробкою даних та аналізом цифрової комунікації. У дослідженні взяли участь 130 слухачів на етапі вхідного діагностування, 111 слухачів завершили вихідне анкетування, до експертного оцінювання було залучено 11 експертів.

Застосування t-критерію Стюдента, Cohen's d та Kendall W надає експериментальній частині належної статистичної аргументації. Позитивним є те, що автор прямо вказує на використання квазіекспериментального дизайну, обґрунтовуючи його складністю створення контрольної групи в умовах воєнного стану та реального функціонування військово-медичної освіти.

Водночас статистична частина потребує обережної інтерпретації: дизайн «одна група – Pre-test/Post-test» дозволяє підтвердити позитивну динаміку, але не

повністю ізолює вплив авторської моделі від інших чинників. Саме тому висновки про причинно-наслідковий ефект доцільно формулювати з урахуванням обмежень дослідницького дизайну.

7. Найсильніші сторони дисертації

- висока актуальність теми, безпосередньо пов'язана з потребами воєнного часу, цифрової трансформації та безперервного професійного розвитку військових лікарів;
- системне бачення змішаного навчання як організаційно-методичної, а не лише технологічної проблеми;
- розроблення авторської моделі, у якій взаємопов'язані аналітичний, методико-організаційний і результативний блоки;
- інтеграція цифрової освітньої екосистеми, SmartКонспекту, відеолекцій, онлайн-інтерв'ю, тестування та комунікаційного контуру в єдиний алгоритм;
- практична апробація в реальному освітньому середовищі, наближеному до умов професійної діяльності військових медиків;
- увага до етичного використання штучного інтелекту, захисту даних, академічної доброчесності та відповідального педагогічного застосування AI-інструментів;
- наявність методичних рекомендацій, що дає змогу використовувати результати дослідження не лише як теоретичну модель, а як основу для практичного впровадження.

8. Зауваження та рекомендації

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, вважаю за необхідне висловити низку зауважень і рекомендацій, які мають уточнювальний та конструктивний характер і не знижують загальної наукової та практичної цінності дослідження.

1. У роботі доцільно чіткіше розмежувати поняття «модель», «алгоритм організації освітнього процесу», «цифрова освітня екосистема» та «SmartКонспект». У тексті ці компоненти загалом пов'язані логічно, однак у окремих фрагментах їх функції перетинаються, що може ускладнювати сприйняття авторської концепції.
2. Експериментальна вибірка включала як лікарів, так і медичних сестер. З огляду на назву дисертації, бажано чіткіше пояснити, які саме результати стосуються військових лікарів, а які — ширшої військово-медичної команди, а також окреслити межі перенесення висновків на різні професійні групи.

3. Квазіекспериментальний дизайн без контрольної групи є зрозумілим в умовах воєнного стану, але потребує обережності у формулюванні причинних висновків. У перспективі доцільно передбачити порівняння з контрольними або зіставними групами, а також довготривале відстеження збереження компетентностей.
4. Частина показників експерименту ґрунтується на анкетуванні та самооцінці слухачів. Було б методично сильніше доповнити оцінювання результатів практичними інструментами типу OSCE, симуляційних сценаріїв, експертної оцінки клінічних рішень або аналізу виконання конкретних професійних дій.
5. Зважаючи на використання Viber, WhatsApp, AI-інструментів та цифрових платформ у військово-медичному середовищі, доцільно розширити опис вимог до кібербезпеки, захисту персональних і службових даних, а також меж використання месенджерів у навчальній комунікації.
6. SmartКонспект є однією з найсильніших інновацій роботи, однак його алгоритм створення, приклади промптів, процедура експертної верифікації, критерії якості та механізми запобігання AI-помилкам варто подати ще більш операціонально, щоб інші викладачі могли відтворити технологію.
7. У тексті трапляються окремі стилістичні, технічні та редакційні неточності: не всюди уніфіковано написання «ШІ/AI», є окремі мовні огріхи, фрагменти з незавершеними службовими даними, зокрема щодо довідок про впровадження, а також місця, де бажано уточнити кількісні формулювання щодо публікацій. Перед поданням остаточного варіанта ці моменти варто ретельно вичитати.

9. Питання для дискусії під час захисту

Питання до здобувача спрямовані на уточнення меж застосування авторської моделі, надійності експериментальної перевірки, валідності SmartКонспекту, безпеки цифрового середовища та перспектив масштабування результатів дослідження.

10. Загальний висновок

Дисертаційна робота Вовкодава Андрія Миколайовича «Організаційно-методичні засади післядипломної підготовки військових лікарів в умовах змішаного навчання» є актуальним, самостійним, науково обґрунтованим і практично значущим дослідженням, у якому розв'язано важливу науково-

педагогічну задачу — обґрунтовано та експериментально перевірено організаційно-методичні засади післядипломної підготовки військових лікарів у змішаному навчанні.

Робота має належний рівень теоретичного узагальнення, містить авторську модель, педагогічно осмислений алгоритм освітнього процесу, цифрову освітню екосистему, технологію SmartКонспекту та методичні рекомендації щодо впровадження результатів. Отримані результати мають значення для розвитку післядипломної військово-медичної освіти, цифрової трансформації професійного навчання дорослих та підвищення якості безперервного професійного розвитку військових медичних кадрів.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер, не заперечують наукової новизни та практичної значущості роботи і можуть бути враховані автором у подальших дослідженнях та під час остаточного доопрацювання тексту.

Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 «Про затвердження Вимог оформлення дисертації» (з наступними змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доценткафедри педагогіки, адміністрування, спеціальної освіти та соціальної роботи Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України

_____ Тетяна ВОЛОТОВСЬКА

«____» _____ 2026 р.